

Liede Tilanus was meer dan onderwijzeres in Elspeet

Dick Baas

In Mothoek 2003-2 wordt op pagina 70 aandacht besteed aan Liede Tilanus. Zij werd op 1 september 1897 onderwijzeres aan de Openbare Lagere School in Elspeet. Op 1 november 1898 vertrok ze al weer.

Voormalige Openbare Lagere school te Elspeet

In het artikel staat: "Haar naam genoot nog lange tijd bekendheid in Elspeet. Ze woonde in 1910 op de Lage Hof, Nunspeterweg 71. Dit huis was eigendom van Maria C. C. Reijnvaan en Cornelia J. Tilanus (Liede) woonde bij haar in". Die laatste combinatie van Cornelia en Liede is niet juist. Cornelia Johanna en Liede zijn niet de zelfde persoon, maar zusters van elkaar. Er zijn overigens meer bronnen die de diverse zusters Tilanus wat door elkaar halen.

Cor en Liede Tilanus kwamen uit een gezin met acht kinderen. Vader was Jan Willem Reinier Tilanus, geboren in 1823 in Arnhem. In 1828 verhuisde hij met zijn ouders naar Amsterdam. In 1849 promoveerde hij tot doctor in de geneeskunde. Jarenlang was hij hoogleraar aan de Amsterdamse Universiteit. Hij overleed in 1914 op 91-jarige leeftijd. In 1855 was hij getrouwd met Johanna Victoire Liotard. Zij was een afstammeling van de schilder Jean Etienne Liotard, die onder meer hofschilder van keizerin Maria Theresia van Oostenrijk was.

Onder de acht kinderen waren twee zoons en zes dochters. Een dochter overleed op 14-jarige leeftijd. De ene zoon, Christiaan Bernard Tilanus, was ook arts, getrouwd, maar had geen kinderen. De andere zoon, Eduard Diederik emigreerde als koopman naar Zuid-Afrika, trouwde daar en had vier kinderen. Aardig is dat in het Nunspeetse bevolkingsregister vermeld staat dat op 12 mei 1921 Jan Willem Reinier Tilanus, geboren in Pretoria op 12 mei 1904, hier kwam wonen bij het schoolhoofd Aart Rengersen in Hulshorst. De 17-jarige jongen was op 6 oktober 1921 al weer weg naar de gemeente Leeuwarderadeel. Hij zal ongetwijfeld een zoon van Eduard zijn geweest.

Aart Rengersen en zijn vrouw

Van de zes dochters leefde Cornelia Johanna (Cor) het langst. Geboren in 1861 overleed zij in Elspeet in 1956 op 95-jarige leeftijd. Op 26 augustus 1908 kwam zij met Maria Reijnvaan vanuit Amsterdam naar Elspeet. Zij was haar gezelschapsdame. Cor had tekentalent, dat zij waarschijnlijk via haar moeder van Liotard geërfd had. Blijkens een brief heeft zij les gehad van Jozef Israëls en had een eigen atelier-tje aan de Krommeweg. Maatschappelijk zette zij zich ook voor Elspeet in als secretaresse van de Vereniging voor Diaconessenarbeid.

De Lage Hof werd in 1910 bewoond door mejuffrouw Cornelia J. Tilanus

In 1934 erfde zij de Lage Hof, dat voor de familie een "zoete inval" was. Zo kwam haar zuster Liesbeth in 1945 bij haar wonen en overleed in 1949 in Elspeet. Liesbeth was een aantal jaren getrouwd met Rudolf Kuyper, de pionier van de marxistische filosofie in ons land en journalist bij Het Volk. Liesbeth was zelf een van de eerste inspectrices van de arbeid en met haar man medeoprichtster van het vroeger bekende Nederlands sanatorium voor

longlijders in Davos (Zwitserland). Ze is in Elspeet begraven.

Daar is ook begraven Hans Blankenberg, een kleinzoon van Marie Anne, een andere zuster van Cor Tilanus. De Delftse student was in de oorlogsjaren ondergedoken bij zijn oud-tante. Hij zat in het verzet en vervulde tal van opdrachten. In de buurt van Maarsbergen werd hij op een zondag in september 1944 aangehouden. Tijdens het verhoor in Scherpenzeel noemde hij geen namen. Hij werd gemarteld, maar bleef zwijgen. Bij het transport naar Arnhem werd hij bij Ederveen uit een auto gegooid en doodgeschoten. Aanvankelijk werd hij daar begraven, maar na de oorlog werd het lichaam overgebracht naar Elspeet.

De naam van Hans Blankenberg is te vinden op het oorlogsmonument in Scherpenzeel.

Ook het jongste zusje Liede kwam regelmatig in Elspeet. Na haar middelbare schoolopleiding maakte ze reizen. Die bekostigde zij uit haar bruidsschat. Die vond zij overbodig: "Een man die echt van me houdt, stoort zich niet aan een bruidsschat". Ze was kortstondig getrouwd met de kunstschilder Crop, die al in 1901 overleed tijdens een verblijf in een krankzinnigengesticht. Liede werd lid van de SDAP en behoorde in 1905 tot de oprichtsters van de Amsterdamse Sociaal-Democratische Vrouwenclubs. In datzelfde jaar trouwde zij met Jan Eissenloeffel, een bekend sierkunstenaar en edelsmid. Hij ontwierp onder meer de ambtsketen van de burgemeester van Amsterdam. In de oorlogsjaren verbleven Liede en haar man langere perioden in het atelier van Cor in Elspeet.

Ze was jarenlang bijzonder actief in de BSDVC, de Bond van Sociaal-Democratische Vrouwen Clubs.

Op 29 mei 1919 werd Liede Tilanus, zoals zij zich meestal bleef noemen, voor de SDAP gekozen tot lid van de Amsterdamse gemeenteraad. Ze streed voor het in-

stellen van consultatiebureaus voor zuigelingen, voor vrouwelijke inspecteurs bij de zedenpolitie en het geschiedenisonderwijs moest minder gericht zijn op oorlogen en meer op cultuur en beschaving. In 1935 wist zij door een motie in de gemeenteraad te voorkomen dat bij vacatures van vrouwelijke ambtenaren bij gelijke geschiktheid mannen voor zouden gaan.

In 1937 stapte zij uit de gemeenteraad.

De laatste jaren van haar leven was ze bedlegerig. Bij haar overlijden in 1953 schreef Het Vrije Volk, dat zij voor de Nederlandse arbeidersvrouwen een respectabel stuk werk had verricht.

*vlr: staand Aaltje van Rhee,
Marie Hensen
Zittend: Maria C.C. Reijnvaan,
keukenmeisje Irma uit Duitsland en
Cornelia J. Tilanus.*

Het Biografisch Woordenboek van het Socialisme en de Arbeidersbeweging in Nederland wijdt een uitvoerig artikel aan Liede Tilanus, maar rept met geen woord over de Elspeetse periode. En daarmee blijft de vraag waarom Liede Tilanus op 26-jarige leeftijd vanuit Amsterdam in Elspeet een baan kreeg (nog) onbeantwoord. Maar er is bij het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam een archief van Liede Tilanus.

Noten:

1 De volledige biografie van Liede Tilanus is op internet te lezen via www.iisg.nl/bwsa/bios/tilanus.html

2 Een (beperkt) genealogisch overzicht van de familie Tilanus

Jan Willem Reinier Tilanus

geboren Arnhem 12 mei 1823, overleden Amsterdam 3 november 1914

gehuwd Amsterdam 18 oktober 1855 met

Johanna Victoire Liotard

geboren Amsterdam 10 februari 1831

overleden Bussum 20 oktober 1906

kinderen:

1. *Christiaan Bernard Tilanus*
geboren Amsterdam 13 september 1856, overleden Amsterdam 25 mei 1942
gehuwd Amsterdam 15 maart 1888 met:
Amalia Eliza van Leeuwen
geboren Soerabaja 15 oktober 1862, overleden Scheveningen 12 september 1923
2. *Marie Anne Tilanus*
geboren Amsterdam 19 februari 1858, overleden Amsterdam 1 april 1917
gehuwd Amsterdam 4 juni 1885 met:
Willem Reinier Blankenberg
geboren Amsterdam 23 maart 1854, overleden Amsterdam 18 december 1919
kinderen:
  - a. *Johanna Victoire Blankenberg*
geboren Haarlem 23 april 1884, overleden Mr.Cornelis (Ned.Indie) 6 nov.1918
gehuwd Soerabaja 27 april 1911 met:
Herman Theodoor Marie Muller
geboren Heerlen 3 maart 1887, overleden Doorwerth 4 september 1958
kinderen: twee
  - b. *Johan Frederik Lodewijk Blankenberg*
geboren Haarlem 3 april 1888, overleden Oegstgeest 1 juni 1958
gehuwd (gescheiden) met:
Ernanie Julie van Buuren
geboren 1894, overleden 1970
kinderen: vier, waaronder: *Hans Blankenberg*
geboren Batavia 31 november 1920,
vermoord Ede 10 september 1944
  - c. *Liede Blankenberg*
geboren Nieuwer-Amstel 30 november 1890, overleden ?
gehuwd (gescheiden) met
? Le Coultre
kinderen: twee
3. *Marie Therese Tilanus*
geboren Amsterdam 24 augustus 1859, overleden Amsterdam 20 juli 1873
4. *Cornelia Johanna Tilanus*
geboren Amsterdam 10 februari 1861, overleden Ermelo (Elspeet) 21 augustus 1956
5. *Eduard Diederik Tilanus*
geboren Amsterdam 12 september 1862, overleden Pretoria 17 september 1934
gehuwd Pretoria 19 oktober 1898 met
Auguste Alwine van Griethuysen
geboren Kleef 28 juni 1870, overleden Eitorf 16 september 1933
kinderen: vier
6. *Elizabeth Josephine Tilanus*
geboren Amsterdam 17 juli 1864, overleden Ermelo (Elspeet) 12 april 1949
gehuwd Zandvoort 24 november 1898 (gescheiden 5 oktober 1906) met:

- Rudolf Karel Herman Kuiper
geboren Zwolle 30 juni 1874, overleden Amsterdam 13 januari 1934
7. *Catharina Johanna Tilanus*
geboren Amsterdam 22 juni 1866, overleden Amsterdam
5 december 1948
gehuwd Amsterdam 26 maart 1918 met:
Jan Hendrik Zeno Koch
geboren Oisterwijk 30 januari 1856, overleden Amsterdam 20 juni 1940
8. *Liede Tilanus*
geboren amsterdam 30 maart 1871, overleden Amsterdam
31 januari 1953
gehuwd (1^e) Overveen 9 augustus 1899 met:
Michel Dudo Crop
overleden Loosdrecht 6 juli 1901
gehuwd (2^e) Naarden 11 mei 1905 met:
Jan Wigbold Eissenloeffel
geboren Amsterdam 10 januari 1876, overleden Amsterdam
17 september 1957
-
-